

Cirkulärnr: 1989:65
Diariernr: 1989:1195
Handläggare: Bernt Öberg
Avdsek: AK Social
Datum: 1989-05-30
Mottagare: Socialnämnden
Kommunstyrelsen
Rubrik: Rätt till servicebostad i annan kommun

Rätt till servicebostad i annan kommun

Kommunförbundets styrelse beslöt vid sitt sammanträde 1989-05-rekommendera kommunerna följande att gälla fr o m 1989-07-01; 19

att positivt verka för att äldre personer och personer med handikapp ges möjlighet att erhålla bostad i servicehus med helinackordering eller servicebostad i annan kommun än hemkommunen samt att kommunen därvid ägnar särskild uppmärksamhet åt personer med särskild anknytning till kommunen

att både som hemkommun och inflyttningskommun medverka och ge den hjälp som kan behövas när äldre personer och personer med handikapp vill flytta från sin bostad i hemkommunen till servicehus med helinackordering eller servicebostad i annan kommun (inflyttningskommun)

att slopa de hinder som kan finnas för flyttning från en kommun till en annan i dessa fall, t ex krav på mantalsskrivning eller kyrkoskrivning i kommunen som villkor för att kunna tilldelas bostad i servicehus med helinackordering eller servicebostad

att krav på betalning kommunerna emellan - med stöd av nya avtal eller överenskommelser - för kostnader för platser i servicehus med helinackordering eller servicebostad inte bör förekomma i dessa ärenden

samt att tillämpa de övergångsregler som redovisas längre fram i cirkuläret.

I det följande ges ytterligare information om innehåll i rekommendationen samt bakgrund och kommentarer till densamma.

BAKGRUND TILL REKOMMENDATIONEN

I flera olika sammanhang har frågan om att tillgodose behovet av servicebostad i annan kommun än i den egna kommunen aktualiserats i fråga om äldre personer och personer med handikapp.

Det måste ses som mycket angeläget att äldre personer och personer med handikapp skall kunna flytta till en annan kommun på samma sätt som andra medborgare kan flytta från en kommun till en annan. En sådan flyttning borde kunna göras även om den enskilde p g a ålder eller handikapp behöver bostad i ett servicehus med helinackordering eller vill flytta till

servicebostad i annan kommun. Det handlar om individens rätt att själv bestämma sin bostadsort.

I vissa kommuner kan finnas hinder för en sådan flyttning t ex krav på mantalsskrivning eller kyrkoskrivning i kommunen. Om i sådana fall en äldre person eller person med handikapp vistas hos egna barn i annan kommun - tillfällig vistelsekommun - kan krav på mantalsskrivning eller kyrkoskrivning utgöra hinder för att få en servicebostad eller bostad i servicehus med helinackordering i den kommunen. Från många håll har framhållits att sådana hinder borde utmönstras i kommunernas regler.

Andra hinder kan vara att kommunen har stor brist på lämpliga bostäder, t ex servicebostäder eller bostad i servicehus med helinackordering. Ytterligare hinder kan t ex vara att en kommun ställer krav på att avtal eller överenskommelse träffas om att annan kommun skall svara för kostnader för t ex en servicebostad eller bostad i servicehus med helinackordering.

Här bör dock nämnas att reglerna om interkommunal ersättning som gällde på socialhjälpslagens tid är helt utmöntrade ur lagstiftningen från och med år 1982 då socialtjänstlagen trädde i kraft.

TIDIGARE UTTALANDEN OM RÄTT TILL BOSTAD I ANNAN KOMMUN

Frågan om rätt för enskilda att kunna flytta till servicebostad i annan kommun har tagits upp till behandling i flera sammanhang. I SOU 1982:46 - Handlingsprogram i handikappfrågor - sägs att handikappade skall ha samma möjligheter som andra att välja bostadsort och bostadsform. Statens handikappråd har i bilaga till regeringens skrivelse 1986/87:161 om uppföljningen av handlingsprogrammet i handikappfrågor redovisat en uppföljning av detta program. Där i angavs bl a att handikappade ofta inte kan välja bostadsort och boendeform.

Socialstyrelsen framhåller i Allmänna råd 1985:8 "Socialtjänstens insatser för vuxna handikappade" att kravet på kyrkobokföring för att få servicebostad strider mot målet att även svårt handikappade skall kunna leva som andra.

Socialberedningen har i delbetänkandet SOU 1986:19 "Aktuella socialtjänstfrågor" behandlat frågan om flyttningar. Beredningen framhöll att människor med handikapp måste ha möjlighet att flytta till annan kommun även om de har behov av att bo i servicehus eller liknande.

Socialutskottet har också i olika omgångar tagit upp frågan om rätt för enskilda att kunna flytta till servicebostad i annan kommun eller till långvårdsplats i annat landsting. Socialutskottet behandlade propositionen om äldreomsorgen inför 90-talet i betänkandet SOU 1988/89:6. Utskottet delar propositionens uppfattning att äldreomsorgen måste bygga på tre grundläggande principer, nämligen integritet, trygghet och valfrihet. Valfriheten måste gälla såväl den som trots stort vårdbehov vill bo kvar i den egna bostaden som den som inte längre kan eller vill bo kvar i ordinärt boende utan vill flytta till någon särskild boende- eller vårdform.

Valfriheten utgör enligt utskottet även en fråga om att äldre människor får möjlighet att bo nära sina anhöriga. Utskottet framhåller också att det tidigare uttalat sig för att äldre människor t ex skall kunna få servicebostad i annan kommun. Utskottet anför att det lägger stor vikt vid att denna fråga kan få en tillfredsställande lösning.

LANDSTINGSFÖRBUNDETS REKOMMENDATION

Vid sammanträde 1988-11-10 har Landstingsförbundets styrelse beslutat rekommendera landstingen och medlemskommunerna att både som hemlandsting och vårdlandsting medverka när en långtidssjuk patient önskar somatisk eller psykiatrisk långtidsvård i ett främmande landsting och att fr o m den 1 januari 1989 tillämpa det s k riksavtalet med vissa ändringar. Detta innebär att sjukvårdshuvudmännen åtar sig att ta emot långtidssjuka patienter inom såväl somatisk som psykiatrisk vård utan krav på remiss eller särskilda motiv för önskan att flytta. Inom långtidssjukvården blir utomlänspatienter likställda med inomlänspatienter.

Genom Landstingsförbundets rekommendation kan frågan om enskilds möjlighet att flytta från långvårdsplats i hemlandstinget till sådan plats i annat landsting anses ha fått en tillfredsställande lösning. Rekommendationen gäller också långtidssjuk patient som ännu inte fått långvårdsplats och som önskar få sådan plats i annat landsting än hemlandstinget.

SOCIALTJÄNSTEN OCH ÖVERFLYTTNINGAR AV ÄRENDE TILL ANNAN KOMMUN

Beträffande socialtjänsten föreskrivs i 3 § socialtjänstlagen (SoL) att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. I 72 § SoL anges att ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd beträffande en enskild person kan flyttas över till en annan socialnämnd, om den nämnden samtycker.

Den lagliga grunden för en socialnämnd i en kommun att åta sig ansvaret för vård och omsorg av en person som vistas i en annan kommun finns således redan nu angivet i SoL.

KOMMUNFÖRBUNDETS REKOMMENDATIONER

Kommunförbundet har under senare år blivit allt restriktivare med att ge rekommendationer till kommunerna. En av de frågor som fått formen av en rekommendation från förbundet är dock frågan om Kommunalt bostadstillägg till folkpension (KBT) i samband med vård för långvarigt sjuka. I det fallet har förbundet gett en rekommendation till landets kommuner.

I rekommendationen behandlas frågan om kommunernas KBT-grunder och möjligheter för långtidssjuka att kunna behålla sin lägenhet utanför sjukhuset för att kunna återgå till eget boende efter en längre tids sjukhusvistelse.

Genom att den sjuke ges möjlighet att kunna behålla sitt KBT har han också möjlighet att med bostadstillägget kunna betala hyran för sin egen bostadslägenhet utanför sjukhuset.

Trots förbundsstyrelsens inställning att vara ytterst restriktiv ifråga om att ge rekommendationer till kommunerna har förbundsstyrelsen ansett att frågan om rätt till servicebostad i annan kommun är av sådan betydande vikt att det finns skäl att göra avsteg från nämnda princip i detta fall. Styrelsen har därför beslutat att ge en rekommendation i frågan till sina medlemskommuner på motsvarande sätt som Landstingsförbundets styrelse redan tidigare gjort till landsting och medlemskommuner ifråga om patienter inom landstingens långtidsvård.

I anslutning till äldredelegationens utredningsarbete har tidigare diskuterats frågan om ändringar i socialtjänstlagen, som skulle innebära rätt för enskilda personer att utan återopande av anknytning, få sin rätt till servicebostad prövad i annan kommun än hemkommunen. Kommunförbundets ledamöter i äldredelegationen har vid överläggningarna i frågan hävdad att de inte är beredda att tillstyrka så långtgående förändringar i socialtjänstlagen, eftersom detta skulle innebära stora ingrepp i principerna om vistelsekommuns ansvar.

I samband med ärendets behandling har diskuterats frågan om ändrad utformning av en del paragrafer i socialtjänstlagen, bl a 3 och 6 §§. Förbundets ledamöter har i stället framhållit att man vill försöka nå en frivillig uppgörelse mellan kommunerna i frågan.

KOMMUNFÖRBUNDETS REKOMMENDATION - ÖKAD VALFRIHET FÖR ÄLDRE OCH FÖR PERSONER MED HANDIKAPP

Om äldre personer och personer med handikapp skall kunna få en större valfrihet att kunna flytta till exempelvis servicebostad i en annan kommun än den där han är bosatt - vistelsekommunen - krävs att kommunerna i egenskap av hemkommun och inflyttningskommun går den enskilde till mötes på olika sätt. Hemkommunen måste i sådana fall - anser förbundsstyrelsen - medverka till flyttningen, när den enskilde önskar flytta till servicebostad i annan kommun.

Inflyttningskommunen måste också så långt möjligt tillgodose den enskildes behov och önskemål om att erhålla servicebostad och annat bistånd i kommunen på samma sätt som om personen ifråga redan vistades i eller var bosatt/mantalskriven i kommunen.

Förbundsstyrelsen har övervägt frågan om några särskilda villkor bör gälla för att äldre personer eller personer med handikapp - som så önskar - skall kunna flytta till servicebostad i annan kommun. Styrelsen har därvid funnit att det är svårt att mera exakt ange i generella regler vad som är rimligt i dessa fall. Styrelsen vill dock betona vikten av att prioritera personer med anknytning till kommunen, vilket skall ses mot bakgrund av att dessa personer genom flyttningen kan komma närmare sina anhöriga eller andra närstående. Andra skäl kan vara att den enskilde tillhör viss religion eller har viss typ av handikapp och önskar bo tillsammans med eller nära andra som tillhör samma religion eller har liknande handikapp. Ibland kan dock de förbättrade möjligheterna för äldre personer och för personer med handikapp att flytta till servicebostad i annan kommun

leda till att kommuninvånare i den egna kommunen får stå tillbaka för de utifrån kommande personernas behov.

Andra medborgare kan om de får tillgång till en bostad, utan inskränkningar flytta till vilken kommun som helst i landet och direkt efter inflyttningen i den nya kommunen få samma möjligheter och rättigheter som om han bott en längre tid i kommunen. Liknande möjligheter att kunna flytta måste - enligt förbundsstyrelsens mening - också kunna gälla äldre personer eller personer med handikapp som behöver bo i servicehus med helinackordering eller i servicebostad i annan kommun.

Inflyttningskommunen måste - enligt förbundsstyrelsens mening - på allt sätt medverka till att samma möjligheter skall gälla för äldre personer och för personer med handikapp från annan kommun att kunna erhålla servicebostad i kommunen som de som gäller för kommunens egna invånare.

ÖVERGÅNGSREGLER, UTVÄRDERING

De rekommenderade reglerna bör gälla fr o m 1989-07-01. För att möjliggöra en mjuk övergång till de rekommenderade reglerna bör särskilda regler gälla för äldre personer och personer med handikapp, som vid nämnda tidpunkt bor i servicehus med helinackordering eller i servicebostad i annan kommun än sin hemkommun och där avtal eller överenskommelse träffats om att hemkommunen skall svara för kostnaderna i fortsättningen för en plats på servicehus med helinackordering eller för servicebostad i inflyttningskommunen.

Kostnadsansvaret för dessa personer bör gälla även fortsättningsvis i enlighet med tidigare träffade avtal eller överenskommelser.

Förbundet avser att efter en period av tre år utvärdera rekommendatioen och se om några förändringar i de rekommenderade reglerna behöver göras.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

Jan-Åke Björklund